

מסורת הש"ס

(א) [נקמן מ.], ג' גירסת רש"ל אשכנזי לר' אבין, ג' ד"ה מורה ומעיר, (ד) [בב"מ כה.],

מוסף רש"י

מאי שנא לכאן ולכאן. דתלה עגמו לומר בלחיה שרצה אף, דלא שרי ר' יהודה, דאין ברירה. דכ צריך למחר אמרין שמה אמתול כי קנה עירוב לאו דעמיה אף, הוה אלא אאדן (ערובין לו.) מורח ומערב גמי. בשלא בא אלא אחד, וקא סלקא דעתך דשמה דין השמשות עדיין לא בא חכם למורה, שעדיין היה רחוק מן העירוב (ז"ל העיר) ששה אלפים פחות שמי אמות ומשמיסה הלך אלפים ויכנס לתוך ארבעת אלפים של עיר וזה שהיה עירובו ומלה דעתה החכם ואמר אם יבא למורה עירובי למורה ואם לא יבא לא לכהן ולא לכהן הכריע ככן עירי ולא יהא עירוב, ולמחר שמת שבה למורה, מני יאמר דבשעת קצת עירוב היה דעת החכם ליתם לתוך ד' אלפים של עיר, דלמלא היה היה דעתו לחז ולחז קנה עירובו על יו, ור' יהודה קאמר דקני דאמרין הוצרך הדבר דסופו הוכיח שצין השמשות היה דעתו לכהן לעירוב (ע"ז) דקס"ד דצין השמשות עדיין חכם לא בא והוא באלכסון ויכול לבא משתקף למורה ולמערב וכן לו לאחד מהן (י"בסא) **וכבר בא חכם.** מתמיהן צהי עסקין שכבר בא חכם קודם קניו העירוב אבל זה לא ידע להקין בא, ואין כח לר' צריה, שכן מתנה ללד שהחכם בא יהא עירובי קונה, ואין הדבר מלו, אלא גלו מילתא כשנידנד למחר שנתמנה בא ממלא שקה עירוב המורה (וחזיק ד.י.)

מוסף תוספות

א. [וא"כ] אין כאן אלא ספק ידיעה שאין אנו יודעין לאיזה רוח עומד אבל הדבר מבורר הוא בעצמו לאיזה רוח יבא, ולכי אורי למחר אין כאן אלא גלוי מלתא בעלמא. קייטצ'א עירובין לו: ד"ה מ"ש. ג. היינו מורח או מערב וחברירה היא אם יקנה שביטה לצד החכם או יהיה כבני עירי. תוספות הרא"ש עירובין לו: ד"ה מורה. ג. בפרק אלו מציאות (ב"מ כא, א), דבעי רובמה, ור' יצחק הוא דבטי לה כדי לומר קב בארבע אמות וכו'. מרי"ס.

והיונן צה כו'. דקא ס"ד וימנין דחכם לא בא עד לאחר צין השמשות כגון שחשכה לו בתוך המכוס שצאותו מקוס צית המדרש או בתוך ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים למקוס שחשכה לו ואמר שציתתי תחתיו דיכול להלך משחשכה ד' אלפים

אמות כדאמר בעירובין (דף מט.).

הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא חמי חכם לההוא אתרא והדר אתא מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע דלמלא חכם צין השמשות לא היה דעתו לבא לכהן אי לא סמיינן אצריה לומר הוצרך דלרוח זה היה חכם עמיד לבא וזה התנה דלמקוס שיבא החכם יהא ערובו קונה למפרע: וא"ר יוחנן גרסינן: **וכבר בא חכם.** הא דאמר רבי יהודה אם בא חכם למורה וכו' דעל חכם יכול להמנות ששכבר בא קודם צין השמשות עסקין אף זה אינו יודע לאיזה רוח בא וקאמר לאותו רוח שבה לו יהא ערובי קונה דאין קנייתו על ידי צריה אלא קנייה ודאית ולמחר גלוי מילתא צו החכם הוא דלרוח שישמע זה שהיה בו החכם קנה ערובו. ומדאכטריין ר' יוחנן לאוקמה עסקין בא חכם ש"מ לית ליה צריה ואפי' בתחומין דרבנן: **אלא לעולם לא סיפוך.** ורבי אושעיא הוא דאמר יש צריה. ודקשיא לך לטהר את הפתחים מכאן ולהבא: **בדאורייתא.** כגון טומאת מת לית ליה צריה ודך יאיאתה הלכה למשה מסיני כדאמר' בסוכה (דף א.) דהלכות טומאה הכי גמירי לה: **אבל בדרבנן.** כגון תחומין אית ליה: **שור של פטם.** שפוטס

שוורים למכור: **הרי הוא כרגלי כל אדם.** אפי' צן עיר אחרת שבה לכהן ע"י עירוב מוליכו למקומו דכיון דאורחיה לזבוניה מאתמול אוקמיה ברשותיה דמאן דאחי למחר וצין ליה: **שור של רועה.** אדם שמגדל בהמות שלו ופעמים שמוכר מהן לשכניו ומכיריו: **הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר.** אלפים אמה לכל רוח ואפילו עירב רועה זה ד' אלפים אמה לרוח אחת אינו מעכב על אחד מצני אותה העיר שלקחו הימנו ציו"ט מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפים דמאתמול אוקמיה ברשות בני העיר לפי שרגלין ליקח הימנו. אבל כרגלי בני עיר אחרת לא דאין לרועה שם סוחר בהמות כמו פטס שיכירוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו: **פשיטא.** דכי שאלו מצעוד יום ברשותיה קאי: **קמ"ל כו'.** והשואל דקא תני בדבורא בעלמא ולא משך מצעוד יום וקמ"ל כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה: **ציו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל פשיטא.** כיון דרישא בדבורא בעלמא מוקמינן וסיפא נמי הכי איתא דאפילו דבורא לא הוה אלא ציו"ט: **מימר אמר.** האי משאיל: **דלמא.** כיון דלא אחי ואמר לי איניש אחרינא אשכח: **כי סליק רבי אבא.** כשרצה לעלות או כשהיה בדרך אחר תפלה זו: **יהא רעוא.** כי אמתי להחס: **אימא מינפא.** דשמעתמא: **דמסקבל** לחכמי המקוס שלא אצוש: **כי סליק.** כלומר כי מטא להחס: **אמאי.** כרגלי שתייהן לבטל איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי לגבי עיסה דנפישא: **אמר להו רבי אבא.** ומשום דחלקה של זו מועט צה יאבד שמה מלקרות על עיסה זו וכי מני שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו: ותדי

משילין פרק חמישי ביצה

לח.

והיונין בה מ"ש כו' מורה ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ד דהחכם בא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שציתתי תחתיו מצעוד יום ועל ידי כך בא בשבת מחוץ למכוס וקשה דהאיך יכול לבא בשבת משני לדי העיר למורה ולמערב כיון שיש יותר מד' אלפים צינתיים^א לכן נ"ל

כדפ"ה בעירובין (דף לו: ושם)^א דלעולם אינו יכול לבא בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך צריה דשמה לא יחו ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא יבא חכם לא כהן ולא כהן הכריע כבני עירי והא דקאמר למורה ולמערב לאו דוקא דאם כן יהא משמע דלריך למורה משום מערב ולמערב משום מורח אלא רוצה לומר למורה או למערב נמי אין צריה דשמה לא יחו ממקומו ועוד אמר הר"ף דיכול להיות דהחכם בא משני לדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשש אלפים של עיר מנפונה והוא רוצה להתקרב לתוך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית כפונית או לרוח מערבית כפונית מפני שיש שם מקוס יפה לדרוש ואין נגד העיר ממש מקוס פנוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערובו למורה ממש ולמערב ממש אלא מתקרב הוא ללד החכם כל מה שיכול ומניח ערובו לאלפים אמה של רוח מזרח ללד כפון וכן לאלפים אמה של רוח מערבי ללד כפון ומלא שואל יכול להתקרב עד מוך אלפים של מקוס שציתת החכם שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים ללד כפון ע"י ערובו שגמית למורה או למערב והא דקאמר למורה ולמערב ר"ל למורה תחומי העיר או

למורחו של חכם וקל להצין: **ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם**

א"בא לית ליה א"ר יוחנן ברירה. וא"ת לשימי ליה דיש חלוק צין מולה בדעת עגמו למולה בדעת אחרים לכהן ולכהן לא משום דמולה בדעת עגמו אבל למורה ולמערב דמולה בדעת החכם אית ליה צריה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק צין מולה בדעת עגמו למולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתוך שכבר בא חכם וכי האי גונא אשכחנא: ^א (בבבא בתרא) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק וא"ת מאי פריך מדתני איו לרבי יוחנן הא ע"כ ז"ל דלרבי יוחנן אית ליה צריה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק צין מולה בדעת עגמו למולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ושם) דקאמר התם מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו ילך אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקוס שירצה ילך דאית ליה צריה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדתני איו ופריך אדרבה ליתא לדאיו מקמיה מתני' דמתנה אדם על ערובו ומשני התם משום דתניא הלוקח יין מצין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא איו סמי חדא מקמי תרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאיו וההוא דהלוקח דלית להו צריה משום דתנן בפרק מי שאלחו (גיטין דף עג.) מה היא באתון הימים הרי היא כאשח איש לכל דצריה ולכי מיית היו גיטא ודייקינן מינה דאית ליה לר"י צריה[ותנן גמי צה"כ שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא כולהו הני מתני' אית להו צריה לר"י וא"כ סמי תרתי מקמי תלת ומשני לעולם איתא לדאיו דכולהו מתניתין איירי בתולה בדעת אחרים ומשום הכא אית להו צריה אבל איו מיירי בתולה בדעת עגמו

ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חילוק על כרחך אית ליה דליתא לדאיו מקמי הך תלת מתני' ומאי פריך לר' יוחנן מדתני איו ושמה משום דבעי לתרן לעולם לא תיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמה לר' יוחנן לית ליה דאיו עוד תירך הר"י שמשון משא"נו דאפי' ליתא לדאיו דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמרא ולכן מיישר ר' יוחנן הצרייתא שכבר בא חכם כו' ואם כן פריך שפיר:

וְלַבַּיִּיר מִים וּמֵאָה לַגְּבִי עֵיסָה. פירש"י הואיל ועיסה נפישא שאפי' באלף לא בטיל וי"ל דה"מ מין בזמיו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטל שפיר והכי מפרש בזהדיא צירושלמי ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהדבר תלוי בטעם אבל הכא

איסור תחומין תלוי בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עלויה ולא שם בעלת המים והמלח ולכן יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא ולא בטל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קבין דנפישאי:

הר"י

עין משפט ונר מצוה

לח א מ"י פ"ה מהל' יו"ט הל' כ:
לו ב מ"י שם הל' טו נוש"ע אור"ח פ"י שם ספי"ו:
לו ג מ"י שם נוש"ע שם ספי"ז:
לח ד ה ו ז מ"י שם הל' י נוש"ע שם ספי"א:

רבינו הגנאל

ומקשינן עלה מ"ש לכאן ולכאן דלא, דאין ברירה, למורה ומערב נמי אין ברירה. ופריך ר' יוחנן לעולם אין ברירה, ולמה אע בא חכם למורה עירובו למורה, משום שכבר בא חכם. וחזרנו לעולם לא תיפוך, ור' אושעיא הוא דאית ליה ברירה, וכי אית ליה ברירה בדרבנן אבל אושעיא דאית ליה. דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. אמר שמואל שור של פטם ששהטו ביו"ט הוי הוא כרגלי כל אדם, משום דאית ליה קלא וכל איניש דעמיה עילויח מאתמול. אבל שור של ריע"א) כרגלי אנשי אותה העיר. השואל כלי מחבירו מערב יו"ט, אע"פ שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגלי. אבל השואל ביו"ט הוי הוא כרגלי המשאל, ואע"פ דרגיל דשאל מיניה תדיר ולא אמרינן כמאן דמשאל ליה מעי"ט דמי, (ז) וכולן ברשותא דמשאל קנו שביטה הרי הן כרגלי המשאל ואין רשות לשואל (להלך) ולהוליד הכלין אלא במקום שבוטור למשאל לילך. האשה ששאלה מחברתה תבלין וגוים לעיסתה הרי הן כרגלי שתייהן. ר' יהודה פטור במים מפני שאין בהן ממש. ואשכחיהו ר' אבא לרבנן דיתבי וקא הוו במתניתין וקאמרי וליבטלו מים ומלח לגבי העיסה כי היא הורבד. אמר להו ר' אבא

(ג) ר' יצעי שור של רעי הרי הוא כרגלי אותה העיר ויכיה) הני' כ"י המאזרי וי"ל כאן והוא מלשון המקרא בתלמים א' ה' ועשרים בקר רעי. (ג) אולי ז"ל וכלי ברשותא דשאל קני שניתה קמ"ל דהיי' הן כרגלי המשאל וכו'.